

ILEANA BERLOGEA

Prin teatrele din capitala Republicii Democrate Germane

Se întâmplă uneori să ai impresia că timpul s-a oprit, mai cu seamă atunci când te întorci în locuri unde schimbările nu sînt atît de evidente. Acesta a fost pentru o clipă sentimentul pe care l-am încercat, atunci cînd am pășit din nou pe străzile Berlinului, la începutul lunii februarie. Era, e drept, mai multă zăpadă decît acum doi ani cînd am fost ultima oară, dar cum drumul meu ducea tot către Centrul Brecht de pe Chausseestrasse 125, pentru a asista la comunicările și discuțiile din cadrul Zilelor consacrate marelui dramaturg și organizate, cu matematică regularitate, în prima parte a lui Făurar, îmi părea că nu fac decît să continui vizita începută.

Cu avidă curiozitate am cercetat și afișele teatrelor berlineze, pentru a vedea dacă mai descopăr și titlurile cunoscute, constatînd că bună parte dintre ele erau aceleași, mai cu seamă la Berliner Ensemble, dar alături de ele erau și multe noi, la Deutsches Theater, la Volksbühne, la Maxim Gorki Theater, la Theater der Freundschaft și mai ales la Theater im Palast, gazda unor experimente dintre cele mai îndrăznețe.

Au rezistat timpului, bucurîndu-se în continuare de o largă audiență, nu numai spectacolele brechtiene de referință precum *Galileo Galilei*, realizat de Manfred Wekwerth, cu Ekkehard Schall în rolul titular, *Cercul de cretă caucazian*, pus în scenă de Peter Kupke, sau *Excepția și regula*, în regia lui Carlos Medina, ci și cele mai semnificative reprezentări cu caracter politic ale stagiunilor trecute, definitorii pentru tendințele majore ale vieții teatrale berlineze: *Cai albaștri pe iarbă roșie* de Mihail Șatrov, pusă în scenă de Christoph Schroth la Berliner

Blaue Pferde auf rotem Gras

von Michail Schatrow

Im Spielplan des Berliner Ensembles

Ensemble, o autentică montare agitatorică plină de prospețime, jucată la o înaltă tensiune dramatică, cu uluitoare forță de captare a publicului, *Moartea accidentală a unui anarhist* de Dario Fo, piesă căreia actorii de la Deutsches Theater i-au dat culoare și ascuțit spirit critic, și *Moartea lui Seneca* de Peter Hacks, lucrare valorificată plenar de aceeași trupă, atît în dimensiunea ei tragică, cît și în cea grotescă. Tot la Deutsches Theater se jucau în continuare *Pescărușul* de Cehov — regia, Wolfgang Heinz — și *Căsătoria albă* de Tadeusz Różewicz, pusă în scenă de Rolf Winkelgrund, iar la Maxim Gorki Theater, comedia lui Rudi Strahl *Arno, Prinz von Wolkenstein*, montată de Karl Gassauer, și răsunătorul succes shakespearian din 1980, *Visul unei nopți de vară*, în regia lui Thomas Langhoff.

Alături de aceste montări se află și cele noi, bună parte dintre ele izvor de aprinse dispute, așa cum sînt mai ales cele trei piese ale lui Heiner Müller de la Volksbühne: *Macbeth*, un contradictoriu dialog al dramaturgului contemporan cu Shakespeare, scris acum un deceniu, montat atunci pentru puțin timp la Brandenburg, reluat acum chiar în regia autorului împreună cu Ginka Tscholakowa, *Der Auftrag (Misiunea)*, pusă în scenă

tot de ei, și *Der Bau (Constructia)*, în viziunea regizorală a lui Fritz Marquardt.

Un interes deosebit au trezit în ultimul timp și piesele inspirate din fapte reale, piese cu caracter biografic, depășind însă, prin semnificațiile lor, simplele trimiteri la indivizi; *HAUC-Cazul Eisler* de Gudrun și Hans Bunge, alcătuită după procesele verbale ale Comisiei de cercetare a activităților antiamericane care l-a anchetat pe Hans Eisler, operă de un puternic dramatism, pusă în scenă de Berliner Ensemble de Christoph Brück și Wolf Bunge, și *Leo und Rosa*, o lucrare despre Roza Luxemburg și activitatea ei revoluționară, jucată la Theater im Palast, cu Hans Peter Minetti, fiul cunoscutului actor Bernhard Minetti, în distribuție.

Berlinul are numeroși interpreți excelenți, dar cei ce definesc activitatea artistică a marelui oraș, cei ce contribuie la varietatea sa stilistică sînt în primul rînd regizorii, mișcarea regizorală de aici meritînd în momentul de față o analiză dintre cele mai atente.

Bună parte dintre regizorii din R.D.G., și nu mă refer numai la cei ce lucrează la Berliner Ensemble, adică la Manfred Wekwerth, Carlos Medina, Christoph Schroth, Konrad Zschiedrich sau Peter Kupke, ci și la directorii de scenă de la alte teatre, la Alexander Lang, Thomas Langhoff sau Friedo Solter, au ca punct de pornire ideile lui Bertolt Brecht; dar a dispărut complet epigonismul, creațiile și viziunile lor demonstrînd existența unor personalități viguroase, originale. Este destul de greu să afirmi care dintre ei este mai bun, fiecare în parte punîndu-și pecetea unei gândiri proprii în spectacolele realizate, dar cei ce par a reține în mod special atenția sînt Alexander Lang și Thomas Langhoff.

Lupta pentru întietate dintre Alexander Lang și Thomas Langhoff a început acum trei ani, în 1980, odată cu premiera piesei *Visul unei nopți de vară* de Shakespeare, pusă în scenă de cel dintîi la Deutsches Theater, și de cel din urmă la Maxim Gorki Theater. Succesul internațional obținut în ultimul timp de Alexander Lang cu *Moartea lui Danton* de Georg Büchner pare a înclina balanța de partea lui, dar nici Thomas Langhoff nu se lasă mai prejos în ceea ce privește fantezia și extraordinara capacitate de a-i ajuta pe actori să se depășească pe ei înșiși. Nu am văzut *Moartea lui Danton*, piesa lui Büchner neajucîndu-se în timpul vizitei mele la Berlin, dar am descoperit talentul și originalitatea lui Alexander Lang în cea de-a doua mare montare a sa de la Deutsches Theater, și anume în *Die traurige Geschichte von Friedrich dem Grossen (Povestea tristă a lui Friedrich cel Mare)* de Heinrich Mann.

S-a spus, cu diverse prilejuri, despre Alexander Lang că este un excelent cunoscător al istoriei germane, un descoperitor al legăturilor dintre trecut și prezent. Eu aș merge mai departe, afirmînd că sîntem în fața unui creator hotărît să exploateze toate posibilitățile teatrului și ale actorului de a releva prin joc esențele istoriei. Lucrarea lui Heinrich Mann, rîmasă neterminată și completată de regizor, se joacă în sala de concerte de la Academia de Artă, pe o scenă aparent improprie, dar foarte potrivită cu viziunea liberă, neconvențională a lui Alexander Lang. Podiumul scenei a fost acoperit de pictorul scenograf Gero Troike, cu cărămizi găurite, sugerînd pavimentul din garnizoanele militare ale Brandenburgului (secolul XVIII), iar în fundal era o carte cu ilustrații de epocă amuzante, indicînd, odată cu întoarcerea fiilelor, locurile de acțiune, curtea palatului, interioarele, parcul etc. În acest spațiu, străjuit pe margine doar de simple paravane negre, s-a desfășurat, în prima parte, într-un ritm îndrăcit și cu un simț admirabil al caricaturii, grefate pe omare seriozitate, conflictul dintre Friedrich Wilhelm I, regele Prusiei, și fiul său, Friedrich, un adolescent sensibil, încăpăținat și protestatar. În partea a II-a, atunci cînd metodele de educație ale conducătorului absolut ating cinismul, el dînd ordin ca locotenentul Katte, prietenul fiului său, să fie omorît chiar în fața acestuia, cartea cu ilustrații colorate lasă loc unui panou negru deasupra căruia sînt indicate doar locul și timpul întîmplărilor.

Într-o unitate desăvîrșită au coexistat în acest spectacol jocul, gluma, seriozitatea, gravitatea, bufoneria și distanțarea, interpretii întrecîndu-se parcă între ei în ceea ce privește fantezia și capacitatea de a-și caracteriza, cu un enorm haz, personajele. Toți au fost foarte buni, dar cel mai bun rămîne Kurt Böwe în regele Friedrich Wilhelm. Mare, bolovănos, autoritar, încăpăținat, milităros, dar adevărat, omenesc și sincer, într-o permanentă opoziție cu silueta de marionetă pudrată și sofisticată a reginei Sofia-Dorotheea, jucată cu un irezistibil simț al caricaturii de către Katja Paryla.

Într-un ritm alert se succed în fața publicului pitorești tablouri de epocă, baluri de curte, scene intime, certuri de familie, întîlniri diplomatice presărate cu intrigile puse la cale de ambasadorul Austriei, jucat cu eleganță și rafinement de Dietrich Körner, și de ministrul lui Friedrich Wilhelm, von Grumkow, căruia Otto Mellies i-a evidențiat, cu haz, viclenia.

La fel ca și Alexander Lang, pentru care actorul și posibilitățile sale de expresie sînt elementele fundamentale ale

teatrului, și Thomas Langhoff este un regizor care evită montările fastuoase, preferînd să se concentreze asupra capacității de comunicare emoțională și intelectuală a interpretului, lăsîndu-l să se desfășoare liber, în spații de cele mai multe ori goale. Acest lucru poate fi văzut și în *Visul unei nopți de vară* de Shakespeare, spectacol conceput ca o meditație a tinerilor de azi asupra relațiilor dintre ei, dar și în *Faust in ursprünglicher Gestalt (Faust în formă inițială)* de Goethe, realizat pentru prima dată în 1979 cu un grup de studenți, re-luat în 1982, într-un simplu foaier de la Volksbühne, cu aceiași interpreți, ajunși acum actori cunoscuți.

Spectacolul, din care nu lipsesc nici scene de tip popular, clovnești, pline de bufonerii, dar nici momente profund emoționante, cu încărcătură de ceremonial sacru, se desfășoară în mijlocul publicului, într-un spațiu acoperit cu pînză albă, unde interpreții, în costume de repetiții, își aduc recuzita necesară, transformîndu-l astfel, rînd pe rînd, în cabinetul de lucru al lui Faust, în sala de curs, în camera Margaretei sau în închisoare. Frank Lienert, reprezentant de frunte al tinerei generații de la Deutsches Theater, i-a dat lui Faust neliniște și avînt, subliniînd cu o excepțională forță de concentrare prezența în aceeași ființă și a binelui și a răului, eroul goetheean fiind în această variantă a piesei o intruchipare a ambelor tendințe. Cu un haz imens și mari disponibilități burlești, cîntînd și dansînd cu o tehnică perfectă, Herbert Sand l-a jucat pe Mephistopheles, un diavol cumsecade, speriat de profunzimea sufleștei ale lui Faust, de lipsa de măsură a dorințelor lui.

Îmi este greu să fac diferențieri între Alexander Lang și Thomas Langhoff, să spun care dintre ei este mai inventiv, dar pot să afirm cu certitudine că amîndoi știu să lucreze admirabil cu actorii și se bazează din plin pe multiplele posibilități ale jocului la vedere și pe bucuria unei comunicări directe între scenă și sală.

Zilele Brecht și manifestările organizate cu acest prilej au inclus și turneul la Berlin al Teatrului din Erfurt cu *Baal* de Bertolt Brecht, pus în scenă de Friedo Solter, unul dintre cei mai cunoscuți regizori de la Deutsches Theater. Acest

turneu a fost un adevărat eveniment teatral, alît deoarece această piesă a fost montată pentru prima dată în Republica Democrată Germană, cît și datorită modului în care Friedo Solter a reușit să găsească cele mai sugestive mijloace scenice pentru intruchiparea sensurilor ei.

Spre deosebire de Alexander Lang și de Thomas Langhoff, care au eliminat de pe scenă, pe cît le-a fost cu putință, decorul și recuzita, concentrîndu-se asupra actorilor, Friedo Solter a apelat la toate componentele teatrale, la decor, lumină, culoare, muzică, integrîndu-le însă într-o concepție unitară.

Pentru a crea atmosfera încărcată, greoaie, obsedantă cerută de această piesă bawoxă cu multiple trimiteri, regizorul, ajutat de scenograful Günter Altmann, a îmbrăcat și sala, inclusiv plafonul acesteia, în afișe publicitare, lucrate în tușele puternice și liniile frunte ale expresioniștilor din anii '20, îndeosebi ale lui Max Beckmann.

Într-o perfectă concordanță cu acest cadru a fost și spectacolul, în care au evoluat siluete despersonalizate, fanteze de coșmar, o lume uniformizată — femei la fel îmbrăcate, în rochii negre, strîmte, cu pălării negre și ochelari de soare, și bărbați cu machiaje albe și fracuri albe, roînd în jurul singurului om viu, Baal — poetul ce nu se poate împotrivi unei lumi-marfă, pierînd la rîndul său jalnic și trist.

Dacă acum doi ani am fost impresionată de prezența tinerilor pe scenele berlineze, de data aceasta atenția mi-a fost reținută de rigoarea viziunilor regizorale, de seriozitatea cu care directorii de scenă știu să-și structureze spectacolele, încărcînd fiecare gest și fiecare mișcare cu o semnificație precisă. Nu pot uita spectacolele văzute, dar mai ales nu-i pot uita pe actorii care au jucat în ele : pe Arno Wizniewski, un Lenin emoționant și adevărat în *Cai albaștri pe iarbă roșie* la Berliner Ensemble, pe irezistibilul Kurt Bôwe în regele Friedrich Wilhelm, pe Frank Lienert și Herbert Sand în Faust și Mephistopheles sau pe Klaus Schleiff, interpretul lui Baal, transformat dintr-o dată de Friedo Solter, dintr-un actor oarecare din Erfurt, într-unul dintre cei mai buni interpreți ai teatrului german de azi.

TEATRUL DRAMATIC DIN BRAȘOV
organizează în ziua de 1 iulie, ora 10
CONCURS
pentru ocuparea unui post de actriță
(limita de vîrstă 30 de ani).